

KULTURGRAVAR

GRAVAR AV KULTURHISTORISKT VÄRDE

Stadsmuseet pekade 1993 ut ett antal gravar med kulturhistoriskt värde på Västra kyrkogården.

Enligt utdrag ur gravregistret i juni 2012 äger Göteborgs kyrkogårdsförvaltning 52 kulturgravar. De har återlämnats till kyrkogårdsförvaltningen efter att privat gravrätt upphört, och kallas i registret för Kulturgravar. De har i enlighet med riktlinjer som angetts i den kulturhistoriska inventeringen 1993 inte återupplåtits till nya ägare eftersom risken då finns att man förlorar kontrollen över det kulturhistoriska värdet.

Enskilda kulturgravar

Nedan följer inventeringsresultat över de 53 gravar som i kyrkogårdsförvaltningens register benämns Kulturgravar. Karaktär, kulturhistoriskt värde och status samt skick har beaktats. Förutom skadeinventering har syftet varit att precisera det kulturhistoriska värdet och se över beståndet för att erhålla en rimlig bestånds nivå möjlig att förvalta. Gravanordningarna har bedömts och delats in i två kategorier: Kulturgravar och Grav med betydelse för kulturmiljön.

ORDLISTA

Autentiskt

Någon byggnadsdel eller material som är äkta, eller genuint

Klassicistisk stil

En arkitektonisk och konstnärlig stil som baseras på och hämtar inspiration från den grekiska och romerska antiken. Stilen präglas av klarhet och harmoni.

Obeliskformade stenar

En obelisk är en hög pelare av sten, vanligtvis granit, som smalnar av uppåt, med fyrkantig eller rektangulär profil som avslutas pyramidformigt. Obelisken är ett framträdande element i det gamla Egypten och fördes till Europa under det romerska imperiets tid och även under 1800-talet.

Pollare/gardist

En slags lägre stolpe av sten, oftast granit, som i flera till antalet ramar in något exempelvis en grav. Pollarna/gardisterna är ibland sammankopplade med en kedja eller ett stångjärn. Pollare är också ett ord som används för låga belysningsarmaturer.

Trepass

Trepass är ett arkitektoniskt ornament som var vanligt inom kyrkoarkitekturen. Man kan likna formen vid en tre klöver, utan stjälk. Formen symboliserar treenigheten.

Tumba

En benämning på en grav eller gravmonument som har formen av en kista i sten. Locket består oftast av en ornamenterad häll av sten.

Rusticerad yta

När stenens yta är grovhuggen, ibland förekommer den grovhuggna ytan med släta kanter.

KULTURGRAVAR

31001 00013

31002 00147

Kvarter 1, grav 13, 31001 00013

Mycket högre stående sten, en s.k. bautasten. Stenen är grovt huggen (rusticerad) med två inskriptionsfält, en medaljong utförd i metall samt ett slipat kvadratisk fält under medaljongen.

Konsul Gustaf E. Falcks familjegrav, G E F f. 1848 d. 1911 Fru Alma Josefina Falck f. Svensson f. 1848 d. 1904 Folke f. 1876 d. 1916, Sture f. 1889 d. 19.., Anna f. 1891 d. 1966, Harry f. 1910 d. 1936

Kulturhistorisk status:

Stenen som är mycket högre är viktig för hela det ålderdomliga kv. 1. Tidstypisk. Som yttre grav längs gången är stenen extra viktig för kvarterets karaktär. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, medaljongen förankring i stenen bör ses över på sikt. Murbruk eller liknande läcker från medaljongens baksida och har bildat någon form av kristallisering som bildat en stor vit fläck på dess nedre del. Rengöring och ev. förgyllning av inskriptioner.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit/ diabas		Grovbuggen	Försänkt, ev. förgylld, polerad

Kvarter 2, grav 147, 31002 00147

En stor monumental familjegrav med kraftig ram. Låg, liggande sten som är förankrad i ramen, hela gravanordningen är gjord i granit. Inskriptionsfältet är slipat, övriga ytor är krysshamrade. Ramens långsidor avslutas i stiliserade volut, övergången mellan stenens sidostycken och ramen är utsmyckade med stiliserade akantusblad. Den försänkta inskriptionen är dekorerad med rankor och ett kors. Ramen är fylld med grus.

Poliskommissarien Jon Thorséns familjegrav

Kulturhistorisk status :

Gravvården är ett tidstypiskt exempel grav som är monumental utan att vara högre. Ornamentik, storlek och övrigt utförande är tidstypiskt för det sena 1910-talet och har ett kulturhistoriskt värde som representant för det monumentala gravskicket. Notering av yrkeskategori är socialhistoriskt intressant. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Sten och ram är i gott skick, rengöring och ifyllning av inskriptionsfärg.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit	Stenram	Grovbuggen/finbuggen/finslipad	Försänkt, svartmålad

KULTURGRAVAR

31003 00002

31003 00003

Kvarter 3, grav 2, 31003 00002

Endast gravens ram finns kvar. Ramen av granit saknar sten men har två ärgade kramlor. Ram med grusfyllning.

Kulturhistorisk status:

Gravanordningen är ofullständig. Kvarvarande ram bedöms ha ett begränsat kulturhistoriskt värde. Graven kan avskrivas som kulturgrav. Det är kulturhistorisk synvinkel positivt om ramen kan återanvändas. Utgår.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
	<i>Stenram</i>		

Kvarter 3, grav 3, 31003 00003

Stenen är uppdelad i två sektioner. Den under delen med inskriptionsyta är kvadratisk i sin form och skiljs från den övre delen av en gesims. Även stenens överstycke har inskriptioner och är dekorerad med växtrankor och ett kors omgivet av en spetsbåge. Överstycket avslutas i en obeliskform. Bas och fundament vilar mot ramen. Ramen är försedd med staket av gjutjärn. Ramen har grusfyllning.

John M Svensson f. 1859 d. 1894, Evelina Ch Hansson f. 1852 d. 1918, Enkan Maria Ch Svenssons familjegrav

Kulturhistorisk status.

Stenen är högrest och har med sin placering i kvarterets ytterkant en monumental framtoning. Gravens järnstaket är bevarat vilket är ovanligt på Västra kyrkogården. Sammantaget är sten och inramning av högt kulturhistoriskt värde och bör kvarstå som kulturgrav. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, lite smutsad. Järnstaketet är kraftigt rostet och ofullständigt. Kvarvarande delar av staketet bör genomgå skyddsbehandling och målas. Lösa staketrester kan avlägsnas. Rengöring av sten och förgyllning av inskriptioner.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>	<i>Stenram, gjutjärnstaket</i>	<i>Finslipad, finbuggen</i>	<i>Försänket, förgyllt</i>

KULTURGRAVAR

31003 00006

Kvarter 3, grav 6, 31003 00006

Högrest stående sten i röd granit. Ram och fundament i grå granit. Stenen är uppdelad i två delar, först en kvadratisk bas som skiljs från den övre delen med en gesims dekorerad med gavel och sidostycken. Stenens övre del bär inskriptionerna. Stenen, är dekorerad med ett kors och har gavelavslut.

Båtkarlen O. Anderson f. 1834 d. 1896, Hustrun Johanna f. 1824 d. 1891

Kulturhistorisk status:

Högrest, tidstypisk sten belägen i kanten på ett gammalt ursprungligt kvarter. Stenens ålder härstammar från tiden för Sanda kyrkogård och är av stort kulturhistoriskt värde både som dokument och som karaktärsbevarande inslag i kvarteret. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, ramen bör, på sikt, rengöras från lavar.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit	Stenram	Finbuggen/finslipad	Försänkt

31003 00018

Kvarter 3, grav 18, 31003 00018

Något högrest, stående sten, troligen av diabas. Den rektangulärt formade stenen är grovt huggen på sidor och baksida. Framsidan är slipad. Stenen vilar på ett fundament och ram av granit. Ramen har grusfyllning.

Sjukbuskommisarien C. M. Nyberg f. 1851 d. 1924, Hustrun Fredrique Albertina f. 1855 d. 1911, Dottern Elsa Martina f. 1894 d. 1912

Kulturhistorisk status:

Stenen med sin högresta och monumentala framtoning placerad vid kvarterets kant är viktig för kvarterets karaktär. Stenens utförande har ett konstnärligt värde, inskriptionen med yrkestitel är av socialhistoriskt intresse. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Ramen lutar något p.g.a. närliggande träd. Rengöring och ev. förgyllning av inskriptionerna.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Diabas	Stenram	Grovbuggen/finslipad	Försänkt, ev. förgylld

KULTURGRAVAR

31003 00019

Kvarter 3, grav 19, 31003 00019

Högrest stående sten i rusticerad granit. Stenen är gjord i bautastensformat men är inte så högrest som är brukligt. Stenen har också en. Ramen har grusfyllning.

Gustaf Murell Familjegrav

Kulturhistorisk status:

Stenen med sin högresta och monumentala framtoning placerad vid kvarterets kant är viktig för kvarterets karaktär. Stenens utförande har ett konstnärligt värde och är tidstypisk. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, ingen åtgärd nödvändig för närvarande. Rengöring av sten och ram, på sikt.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit	Stenram	Grovhuggen	Försänkt

31006 00016

Kvarter 6, grav 16, 31006 00016

Låg liggande sten i en kvadratisk form med snedslipad inskriptionsyta. Resten av stenen är krysshämrad. Stenen är infogad med ramen som är vackert utformad i runda former. Ramen är också rundad i överkant försedd med enkel profilering. Sten och ram är gjorda i granit, ramen har grusfyllning.

A.E. Anderson, G.A. Lysell

Kulturhistorisk status:

Stenen är tidstypiskt utformad och är förmodligen utförd sent 1910-tal eller tidigt 1920-tal. Stenen har med sin utsirade ram ett konstnärligt värde. På grund av att gravanordningen är låg och kvarteret har rygghäckar bevarade, har den ingen stor betydelse för kvarterets karaktär. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Sten och ram är i mycket gott skick, ingen åtgärd är nödvändig för närvarande.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit	Stenram	Finhuggen	Försänkt

KULTURGRAVAR

31007 00150

Kvarter 7, grav 150, 31007 00150

Högrest stående sten i granit. Stenen vilar på en bas av granit, inskriptionen finns på stenens nedre del. Stenens övre del består av ett kors. I korsets mitt finns inskriptionen ”frid”.

Kajsa Svensson f. 1838 d. 1935

Stenen är högrest och placerad i kvarterets ytterkant. Utförandet är något ovanlig på kyrkogården. Stenen bör bevaras som viktig del av kulturmiljön. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, ingen åtgärd för närvarande.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finhuggen</i>	<i>Försänkt, svartmålad Upphöjd</i>

31007 00155

Kvarter 7, grav 155, 31007 00155

Högrest stående sten i granit. Ram och fundament i grå granit. Stenen är uppdelad i två delar, först en kvadratisk bas som bär inskriptioner. Stenens övre del som utgörs av en obelisk har också inskriptioner och är dekorerad med ett kors. Ramen har omgärdande järnstaket.

Maria Toresson Börjesson ... d. 1889, Dotter Charlotte Börjesson...

Kulturhistorisk status:

Stenen är högrest och har en monumental framtoning. Gravens järnstaket är bevarat vilket är ovanligt på Västra kyrkogården. Sammantaget är sten och inramning av högt kulturhistoriskt värde och bör kvarstå som kulturgrav. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen har viss påväxt av alger och lavar. Staketet bör ses över på sikt, rostar något i anslutningen till ramen. Stenen bör rengöras och inskriptionerna eventuellt förgyllas.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>	<i>Stenram/ gjutjärnstaket</i>	<i>Finhuggen/ finslipad</i>	<i>Försänkt, ev. förgylld</i>

KULTURGRAVAR

31021 00082

Kvarter 21, grav 82, 31021 00082

Sten utformad som en häll på en ram, häll och ram är utförd i granit. Stenens inskription är koncentrerad till en medaljongformad förhöjning på hällens mitt.

Oläsliginskriftion vid inventeringstillfället.

Kulturhistorisk status:

Stenen har ett kulturhistoriskt värde som tidstypisk gravvårdstyp. Kvarteret i övrigt har en del äldre högresta stenar men också en stor andel moderna stenar. Den aktuella gravstenen är viktig för bevara något av den ålderdomliga karaktären i kvarteret. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen har en del lavapåväxt, rengöring på sikt. Ifyllning av inskriptioner. I övrigt i gott skick.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit		Finbuggen	Försänkt, svartmålad

3121A 00047

Kvarter 21 A, grav 47, 3121A 00047

Sten, bas och ram i granit. Ramen har svagt rundad överkant och försedd med utsmyckande kulor i ramens fyra hörn. Stenens nedre del som består av en kvadratisk form bär inskriptionerna. Stenen avslutas i ett stort kors.

Erik J. Ahlström f. 1856 d. 1927 Hustrun Fredrika f. 1855 d. 1924

Kulturhistorisk status:

Stenen är en av de äldre stenarna i kvarteret och en av få högresta stenar. Stenen är mycket viktig för att belysa kyrkogårdens ålder. Stenen är viktig för kulturmiljön och ska bevaras. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, något smutsad med algpåväxt. Varsam rengöring framöver. Inskriptionerna bör förgyllas.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit	Stenram	Finbuggen	Försänkt, förgylld

KULTURGRAVAR

31030 00270

31030 00283

Kvarter 30, grav 270, 31030 00270

Låg, stående sten, med rundade hörn. Eventuellt har kvarteret utgjort allmängravkvarter. Stenen är utförd i röd granit och har dekorfält som avslut. Dekor i form av en stjärna med strålar. Stenen har förhöjd inskription och ett dekorfält i stenens avslut.

Julius Bergqvist f. 1894 d. 1958

Kulturhistorisk status:

Stenen har ett tidstypiskt utförande och är representativ för tidsepoken. Detta är en allmängrav vilket är av stort kulturhistoriskt värde. Graven bör kvarstå som kulturgrav. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen lutar något i övrigt i gott skick. Rengöring.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finhuggen</i>	<i>Upphöjd, polerad</i>

Kvarter 30, grav 283, 31030 00283

Låg, stående sten, med rundade hörn. Kvarteret har tidigare varit ett allmängravkvarter. Stenen är utförd i röd granit och har dekorfält som avslut. Dekor i form av en stjärna med strålar. Stenen har förhöjd inskription och ett dekorfält i stenens avslut.

Mor Matilda Rahm f. 1878 d. 1957

Kulturhistorisk status:

Stenen har ett tidstypiskt utförande och är representativ för tidsepoken. Detta är en allmängrav vilket är av stort kulturhistoriskt värde. Graven bör kvarstå som kulturgrav. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen har en del algpåväxt, i övrigt i gott skick.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finhuggen</i>	<i>Upphöjd, polerad</i>

KULTURGRAVAR

31030 00429

Kvarter 31, grav 429, 31030 00429

Låg, liten stående sten med rundat gavelavslut. Dekorerad med ett kors. Stenen som är gjord av diabas har förhöjda inskriptioner.

Hedvig Axelsson f. 1856 d. 1959

Kulturhistorisk status:

Stenen är tidstypiskt utförd i ett enkelt modernistiskt formspråk. Detta är en allmängrav vilket är av stort kulturhistoriskt värde. Graven bör som kulturgrav. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, ingen åtgärd för närvarande.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Diabas</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Upphöjd</i>

31030 00498

Kvarter 30, grav 498, 31030 00498

Liten, enkel stående sten i röd granit. Formen är rektangulär. Inskriptionsfältet med förhöjd inskription ramas in av en ranka, förmodligen en stiliserad murgröna.

Elin Hildén f. 1894 d. 1964, Jean Hildén f. 1900 d. 1962

Kulturhistorisk status:

Stenen är tidstypiskt utförd i ett enkelt modernistiskt formspråk. Detta är en allmängrav vilket är av stort kulturhistoriskt värde. Graven bör kvarstå som kulturgrav. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är något smutsad, varsam rengöring bör genomföras.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Upphöjd, polerad</i>

KULTURGRAVAR

31030 00619

Kvarter 30, grav 619, 31030 00619

Enkelt utformad sten i röd granit. Liten, låg, liggande sten med gavelavslut. Gaveln är dekorerad med en uppgående sol med strålar.

Elise f. 1952 d. 1962

Kulturhistorisk status:

Stenen är tidstypiskt utförd i ett enkelt modernistiskt formspråk. Detta är en allmängrav vilket är av stort kulturhistoriskt värde. Graven bör kvarstå som kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen har algpåväxt, varsam rengöring bör genomföras.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Upphöjd, polerad</i>

3133B 00148

Kvarter 33B, grav 148, 3133B 00148

Stenen, av röd granit, är rektangulär till sin form och framställs i liggande format upphängd i omkringliggande mur av kalksten. Dekorationsfält finns på stenens vänstra del med formen av en fackla.

Phålssons familjegrav

Kulturhistorisk status:

Stenen är med sitt speciella arrangemang, upphängd på kalkstensmuren som omger kvarteret, av kulturhistoriskt värde. Hela arrangemanget och kvarteret är mycket tidstypiskt och har en stram modernistisk framtoning. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i mycket gott skick, förankringen i muren bör ses över kontinuerligt så att rost eller frostsprängning ej uppstår.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Upphöjd, polerad</i>

KULTURGRAVAR

3133B 00217

Kvarter 33B, grav 217, 3133B 00217

Triangelformad sten med rakt avslut. Stenen är gjord av röd granit och har en dekoration i form av en stjärna med strålar. Stenens yta är slipad.

Axel Wall f. 1882 d. 1958

Kulturhistorisk status:

Stenen utgör en av många likformade i samma kvarter och är som en del i detta välbevarade kvarter av högt kulturhistoriskt värde. Stenen är mycket tidstypiskt utformad i en stram modernistisk stil. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Försänkt</i>

3133B 00225

Kvarter 33B, grav 225, 3133B 00225

Stående sten i rektangulär form. Raka slipade kanter och avslutas i en gavelform. Gaveln pryds av en stjärna med strålar. Stenen är gjord i svart diabas.

Oscar Hagman f. 1896 d. 1970, Makan Signe f. 1895 d. 1958

Kulturhistorisk status:

Stenen är utförd i stram modernistisk form och är tidstypisk. Som en del i det välbevarade kvarteret 33 B är stenen mycket viktig. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Diabas</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Upphöjd</i>

KULTURGRAVAR

3133B 00226

3133B 00236

Kvarter 33B, grav 226, 3133B 00226

Triangelformad sten med rakt avslut. Stenen är gjord av grå granit och har en dekoration i form av ett kors. Stenens yta är slipad.

Mor Agusta Karlsson f. 1880 d. 1957

Kulturhistorisk status:

Stenen utgör en av många likformade i samma kvarter och är som en del i detta välbevarade kvarter av högt kulturhistoriskt värde. Stenen är mycket tidstypiskt utformad med en stram modernistisk stil. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick. Ifyllning av inskriptioner.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit		Finbuggen	Försänket, svartmålad

Kvarter 33B, grav 236, 3133B 00236

Sten är en smal stående sten med ett svagt rundad avslut, utförd i röd granit. Gavelfältet är dekorerat med ett kors och två rankor. Inskriptionen är förhöjd.

Harry Jonsson Familjegrav

Kulturhistorisk status:

Stenen är utförd i stram modernistisk form och är tidstypisk. Som en del i det välbevarade kvarteret 33 B är stenen mycket viktig. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, varsam rengöring bör genomföras på sikt.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit		Finbuggen	Upphöjd, polerad

KULTURGRAVAR

3133B 00240

Kvarter 33B, grav 240, 3133B 00240

Sten är en smal stående sten med ett rundbågigt avslut, utförd i röd granit. Gavelfältet är dekorerat med soluppgång. Inskriptionen är förhöjd.

Thure Olsson f. 1890 d. 1959, Hustrun Märta f. 1897 d. 1958

Kulturhistorisk status:

Stenen är utförd i stram modernistisk form och är tidstypisk. Som en del i det välbevarade kvarteret 33 B är stenen mycket viktig. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, liten algpåväxt, varsam rengöring framöver.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Upphöjd, polerad</i>

3133B 00250

Kvarter 33B, grav 250, 3133B 00250

Sten är en smal stående sten med ett gavelformat avslut, utförd i röd granit. Gavelfältet är dekorerat med en soluppgång. Inskriptionen är förhöjd.

J.A. Staf, Hustrun Elsa 1900-1957

Kulturhistorisk status:

Stenen är utförd i stram modernistisk form och är tidstypisk. Som en del i det välbevarade kvarteret 33 B är stenen mycket viktig. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, liten algpåväxt, varsam rengöring framöver.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Upphöjd, polerad</i>

KULTURGRAVAR

3133B 00254

Kvarter 33B, grav 254, 3133B 00254

Triangelformad sten med rakt avslut. Stenen är gjord av svart diabas och har en dekoration i form av ett kors. Stenens yta är slipad.

Berth Ohlsson familjegrav

Kulturhistorisk status:

Stenen utgör en av många likformade i samma kvarter och är som en del i detta välbevarade kvarter av högt kulturhistoriskt värde. Stenen är mycket tidstypiskt utformad i en stram modernistisk stil. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, liten lavpåväxt, varsam rengöring på sikt.

Material	Omgårdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Diabas</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Upphöjd</i>

3133B 00255

Kvarter 33B, grav 255, 3133B 00255

Sten är en smal stående sten med ett rakt avslut, utförd i svart diabas. Gavelfältet är dekorerat med ett kors. Stenens samtliga sidor är slipade.

Eric Edman f. 1895 d. 1957, Hustrun Elin f. 1898 d. 1965

Kulturhistorisk status:

Stenen är utförd i stram modernistisk form och är tidstypisk. Som en del i det välbevarade kvarteret 33 B är stenen mycket viktig. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, liten algpåväxt.

Material	Omgårdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Diabas</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Försänkt, förgylld</i>

KULTURGRAVAR

3133B 00261

Kvarter 33B, grav 261, 3133B 00261

Sten är en smal stående sten med ett avslut i morisk form. Gavelfältet är dekorerat med ett kors och strålar. Stenens samtliga sidor är slipade. Inskriptionen är försänkt.

David Pettersson 1894-1968 Hustrun Ida 1895-1957

Kulturhistorisk status:

Stenen är utförd i stram modernistisk form och är tidstypisk. Som en del i det välbevarade kvarteret 33 B är stenen mycket viktig. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, liten alg- och lavapåväxt. Rengöring av stenen och förgyllning av inskriptionerna bör genomföras på sikt.

Material	Omgårdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Diabas</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Försänkt, förgylld</i>

3133B 00266

Kvarter 33B, grav 266, 3133B 00266

Triangelformad sten med rakt avslut. Stenen är gjord av röd granit och har en dekoration i form av ett kors. Stenens yta är slipad.

Astrid Ask 1916-1957

Kulturhistorisk status:

Stenen utgör en av många likformade i samma kvarter och är som en del i detta välbevarade kvarter av högt kulturhistoriskt värde. Stenen är mycket tidstypiskt utformad med en stram modernistisk stil. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, liten lavapåväxt. Rengöring av sten, på sikt.

Material	Omgårdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Upphöjd, polerad</i>

KULTURGRAVAR

3133B 00268

Kvarter 33B, grav 268, 3133B 00268

Sten är en smal, stående sten med ett avslut i morisk form. Gavelfältet är dekorerat med ett kors som strålar, vid dess sida finns en bedjande ängel och stjärnor. Stenens samtliga sidor är slipade. Inskriptionen är förhöjd.

Frideborg Teifel 1880-1957

Kulturhistorisk status:

Stenen är utförd i stram modernistisk form och är tidstypisk. Som en del i det välbevarade kvarteret 33 B är stenen mycket viktig. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, liten algpåväxt, rengöring på sikt.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finbuggen</i>	<i>Upphöjd, polerad</i>

ÖVRIGT FÖR KVARTER 33 B

Följande gravar saknar vård. På grund av kvarterets enhetliga utformning som är av stort kulturhistoriskt värde, ska dessa gravar inte återupplåtas. Gravarna kan dock utgå som kulturgravar.

3133B 00149

3133B 00258

3133B 00424

3133B 00430

3133B 00432

KULTURGRAVAR

3100A 00152

Kvarter A, grav 152, 3100A 00152

Tidstypisk sten i nationalromantiskt formspråk, sten och ram är sammanfogad och upplevs vara i ett enda stycke. Den stående stenen flankeras av två skulpterade kors. Ram och delar av stenen är lågerhuggen vilket ger gravanordningen ett rustikt uttryck. Ramens nederkant är också utsmyckad med en sicksackfris. Ramen har också förhöjningar på mitten med inristade solkors. Ramen avslutas med två pollare med skulpterade kors. Ramen har grusfyllning.

Här hvila brädgårdsinspektören Gustaf Adolf Jacobsson f. 1843 d. 1911 och hans maka Charlotta Christina f. 1850 d. 1911 Tullkontrollören Herman Thor Jacobsson f. 1867 d. 1932 makan Anna f. 1873 d. 1937

Kulturhistorisk status:

Gravsten och ram är konstnärligt utformade med flera tidstypiska markörer. Gravvårdens utförande är ovanligt i kvarteret om än ej unik för kyrkogården. Stenen med ram är kulturhistoriskt värdefull på grund av sitt konstnärliga utförande och utgör en god representant för det nationalromantiska formspråket kring sekelskiftet 1900. Som medelhög sten utgör gravstenen inte en avgörande betydelse för kvarterets karaktär men ger i sin helhet ett betydande intryck. Graven bör kvarstå som kulturgrav. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Sten och ram är i gott skick, lite lava- och mosspåväxt. Stenen bör rengöras och inskriptionerna förgyllas.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit	Stenram	Finbuggen, grovbuggen	Försänkt, förgylld

Kvarter A, grav 202, 3100A 00202

Hög stående sten i svart diabas. Den polerade stenen avslutas med ett gavelöverstycke som flankeras av två sidostycken. Överstycket är dekorerat med rankor och ett kors. Basen är också av diabas som är förankrad i ett stycke granit. Stenen är förankrad i en ram av granit som fyllts med grus.

Stationskarlen JF Eriksson f. 1842 d. 1896, Hustrun Amalia Jakobina f. 1836 d. 1916. Familjegrav.

Kulturhistorisk status:

Stenen är högrest och är med sin form mycket tidstypisk. Des högresta gestalt är viktig för kvarteret som är ett av kyrkogårdens ursprungliga kvarter. Denna sten härstammar från den första tiden då kvarteret ingick i Sanda kyrkogård. Som dokument över den ursprungliga kyrkogården är stenen viktig men också som ett karaktärsbildande objekt i kvarteret. Redovisning av yrkeskategori är av socialhistoriskt intresse. Graven bör kvarstå som kulturgrav. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick. Viss påväxt av alger och lava. Stenen bör rengöras och inskriptionerna förgyllas.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Diabas	Stenram	Finbuggen	Försänkt, förgylld

3100A 00202

KULTURGRAVAR

3100A 00276

Kvarter A, grav 276, 3100A 00276

Bas och sten i svart diabas. Inskriptionsytan avslutas i en gavelform, dekorerad med en stjärna. Stenen avslutas i en högrest obelisk i svart diabas. Försänkt inskription som är förgylld. Bas och sten är förankrad i ett fundament av granit som är fäst vid den enkelt utformade ramen. Ramen har grusfyllning.

Svante Petterssons familjegrav

Kulturhistorisk status:

Stenens utförande och form är mycket tidstypisk, obeliskformen var mycket populär under senare delen av 1800-talet. Stenen är från den ursprungliga Sanda kyrkogård. Stenen utgör ett dokument över kyrkogårdens ursprung. Dess högresta siluett är också viktig för att bibehålla den ålderdomliga karaktären i kvarteret. Gravstenen bör kvarstå som kulturgrav. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, lite påväxt av lava. Grusfyllningen bör fyllas på där fundamentet möter ramen, det har uppstått ett litet tomrum mellan fundament och grusfyllningen. Stenen bör rengöras och inskriptionerna förgyllas.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Diabas</i>	<i>Stenram</i>	<i>Finbuggen</i>	<i>Försänkt, förgylld</i>

Kvarter A, grav 277, 3100A 00277

Högrest stående sten i granit. Vilar på en dubbel bas med avfasade kanter. Stenen är kvadratisk i sin form och har förgyllda inskriptioner på två sidor. Stenen avslutas i en avhuggen kolonn krönt av en duva av marmor. Det finns även inskriptioner i ramen.

Werkmästaren C A Björkqvist f. 1866 d. 1901, Werkmästaren B C Björkqvist f. 1870 d. 1940, Hustrun Alma f. 1867 d. 1962

Kulturhistorisk status:

Stenens utförande och form är tidstypisk. Dess högresta siluett är viktig för att bibehålla den ålderdomliga karaktären i kvarteret. Gravstenen bör kvarstå som grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, viss påväxt av lava. Inskriptionsstenen är något smutsad. Varsam rengöring på sikt. Stenen bör rengöras och inskriptionerna förgyllas.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>	<i>Stenram</i>	<i>Finbuggen/polerad</i>	<i>Försänkt, förgylld</i>

3100A 00277

3100A 00360

Kvarter A, grav 360, 3100A 00360

Högrest stående sten, s.k. bautasten. Stenen är grovt huggen på samtliga sidor. Inskriptionen koncentreras på en medaljongformad skiva av svart diabas som är slipad och polerad. Medaljongen är dekorerad med en stjärna.

Semenarietadjunkten A.W. Larsson 1844-1902 vänner kamrater och forna lärjungar reste våden

Kulturhistorisk status:

Stenens bautastensformat är mycket tidstypisk gravvårdstyp. Stenens främsta värde ligger dock som karaktärs-skapande inslag i detta ursprungliga kvarter. Yrkestiteln är av socialhistoriskt intresse. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i mycket bra skick, ingen åtgärd för närvarande.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit		Grovbuggen	Försänkt, förgylld

3100D 00097

Kvarter D, grav 97, 3100D 00097

Gravsten i form av en häll i granit. Stenen är starkt vittrad och inskriptionen är svår att tyda.

Kulturhistorisk status:

Gravvårdstypen är mycket gammal och liknande hällar är ovanliga på kyrkogården främst beroende på kyrkogårdens förhållandevisa unga ålder. Stenen har ett kulturhistoriskt värde som representant för ett vanligt historiskt gravskick men är i övrigt så svårt vittrad att stenen nästa är att betrakta som ofullständig. Gravtypen är ovanlig på Västra kyrkogården och bör stå kvar som kulturgrav. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

I mycket dåligt skick, stenen är starkt vittrad, åtgärder är i detta fall överflödiga.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit		Grovbuggen	Försänkt

KULTURGRAVAR

3100D 00111

3100L 00657

Kvarter D, grav 111, 3100D 00111

Högrest stående sten i granit, vilar på en ram av granit. Ramen har grusfyllning. Stenen är konstnärligt utformad med uthugget växtmotiv i form av en ekstam med lövkrona. Inskriptionsplattan är utformad som en vapensköld.

J.A. Åkerblom 1845-1908, Augusta Åkerblom 1857-1914, Karin Bange 1889-1924, Konstnären Fritz Bange 1885-1959

Kulturhistorisk status:

Stenen har en ovanligt utförande och ett högt konstnärligt värde. Stenen är kulturhistoriskt värdefull utifrån dess konstnärliga utförande med flera tidstypiska inslag såsom ornamentik från naturen. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i mycket gott skick, ramen har en del lavpåväxt. Grusfyllningen fyller inte riktigt upp mot stenens fundament. Varsam rengöring av ramen och påfyllning av grus, båda åtgärderna kan ske på sikt.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit	Stenram	Finbuggen	Försänkt

Kvarter L, grav 657, 3100L 00657

Tidstypisk sten, grovhuggen granit, slipad medaljongformad yta för inskriptioner. Familjegrav omgiven av ett järnstaket förankrat med pollare i granit.

Edvin Eriksson 1858-1925

Hustru Kristine 18.. -1928

Roland 1908-1927

Kulturhistorisk status:

Är i tidstypiskt utförande, stående sten relativt högrest. Omgärdande staket ger ett mer modernistiskt uttryck. Gravanläggningen är viktig för kvarterets miljö som har en del äldre stenar. Högresta stenar är viktiga att bevara i detta kvarter som i övrigt har gravstenar från olika tidsepoker. Kvarstår som grav viktig för kulturmiljön i kvarteret.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i utmärkt skick, staketet östra del har böjts till på gravens östra sida. I övrigt har staketet rostet, bör åtgärdas på sikt.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit	Gjutjärnstaket	Grovhuggen	Försänkt

KULTURGRAVAR

3100I 00211

Kvarter I, grav 211, 3100I 00211

Mycket högre sten i grovt huggen granit. En s.k. bautasten, saknar omgärdning. Förhöjd enkel inskription, inga utsmyckningar.

Inskription: Emil Eggertz 1854-1912, Ingegerd Westfelt Eggertz 1855-1936, Vänner reste vården

Kulturhistorisk status:

Är mycket tidtypisk och monumental. Det finns ett antal högresta äldre stenar i kvarteret I varav denna är bland de högsta. Är med sitt tidtypiska utförande kulturhistoriskt värdefull i sig men har också ett värde för bevarandet av den kulturhistoriska karaktären i kvarteret. Kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i mycket bra skick, vissa sprickor vid fundamentets angränsningspunkter. Håligheter är synliga under fundamentet, stenen lutar svagt i sidled. Man bör se över stenens grundläggning på sikt.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit		Grovhuggen	Förhöjd

Kvarter P, grav 1, 3100P 00001

Högrest stående sten i granit, s.k. bautasten. Rusticerad yta med förhöjd inskription, dekoration i forma av ett solkors.

Ladv. Svenonius 1840-1920

Kulturhistorisk status:

Mycket tidstypisk sten utförd i ett gediget hantverk. Stenens högresta form och placering i kvarterets ytterkant har stor betydelse för kvarterets karaktär och bidrar till dess ålderdomliga framtoning. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i mycket bra skick, ingen åtgärd för närvarande.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit		Grovhuggen	Upphöjd

3100P 00001

KULTURGRAVAR

3100S 00121

Kvarter S, grav, 121, 3100S 00121

Stående sten i granit, rusticerad yta med inskriptionsplatta i medaljongform gjord av koppar. Utsmyckning i form av ett kors av metall. Stenen har ett rundbågat avslut. Fundament av granit.

Rocksirobs Irma 1919-1925 Familjegrav

Kulturhistorisk status:

Stenen är mycket tidstypisk, grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Relativt bra, ärgad inskriptionsyta.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Grovbuggen</i>	<i>Upphöjd</i>

3100S 00199

Kvarter S, grav 199, 3100S 00199

Stående sten gjord av diabas på bas och fundament av granit. Formen ska troligen föreställa en korsform. Dekoration i form av ett ankare.

Sjökaptenen H.J. Johansson f å Malön 1973 d. i Göteborg 1925

Kulturhistorisk status:

Ovanlig form på sten, yrkeskategorin sjökapten är av socialhistoriskt intresse och speglar koncentrationen av sjöfolk i omkringliggande stadsdelar. Graven ska ej återupplåtas, den kan dock utgå som kulturgrav.

Skick och åtgärdsbehov:

Gravvården är i gott skick. Förgyllning av inskriptioner.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Grovbuggen/ finslipad</i>	<i>Försänkt, förgylld</i>

KULTURGRAVAR

31TER 00149

Kvarter Terrassen, grav 149, 31TER 00149

Högrest stående sten utförd i diabas. Framsidan är slipad, sidor och baksida är rusticerade. Stenen vilar på en bas av granit, graven har stenram av granit, ramen har flisfyllning.

P.A. Fagrell 1843-1913, Hulda 1847-1922, Arvid 1888-1932, Sven 1891-1936, Else 1892-1974

Kulturhistorisk status:

Högrest sten, viktig för kvarterets ålderdomliga karaktär. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen har kraftig algpåväxt, varsam rengöring inom snar framtid. I övrigt i gott skick. Förgyllning av inskriptionerna.

Material	Omgårdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Diabas</i>	<i>Stenram</i>	<i>Finbuggen och finslipad</i>	<i>Försänkt och förgylld</i>

31TER 00168

Kvarter Terrassen, grav 168, 31TER 00168

Gavelformad sten av granit på en avfasad bas som är sammanfogad med ramen. Ramen har en böljande form som börjar i två pollare i bakkant och avslutas i två avfasade ändar. Ramen har grusfyllning. Stenen har inskriptioner av metall och dekorerad med en stjärna.

Sjökapten S.B. Zakrisson

Kulturhistorisk status:

Hela gravvården är ovanlig i sitt utförande, former och material inskriptionernas typsnittbildar en ovanlig kombination. Yrkeskategorin sjökapten är av socialhistoriskt intresse. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick. Ankarjärn som håller samman ramen har rostet, detta bör ses över. Förgyllning av inskriptionerna.

Material	Omgårdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>	<i>Stenram</i>	<i>Finbuggen och grovbuggen</i>	<i>Försänkt och förgylld även förhöjd</i>

KULTURGRAVAR

31 TER 00193

Kvarter Terrassen, grav 193, 31 TER 00193

Låg liggande sten sammanfogad med ram av granit. Ramen har grusfyllning. Försänkta inskriptioner.

J Eriksson, Hustru Sofia, Hustru Maria, B. Johansson

Kulturhistorisk status:

En vanlig gravform på Västra kyrkogården. Graven kan vid behov utgå som kulturgav och återupplåtas. Utgår.

Skick och åtgärdsbehov:

En del lavapåväxt.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>	<i>Stenram</i>	<i>Finbuggen</i>	<i>Försänkt</i>

31TER 00197

Kvarter Terrassen, grav 197, 31TER 00197

Låg liggande sten sammanfogad med ram av granit. Ramen har grusfyllning. Försänkta inskriptioner.

Brutzell Familjegrav

Kulturhistorisk status:

En vanlig gravform på Västra kyrkogården. Graven har dock ett viktigt läge som yttersta grav mot trappan. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

En del lavapåväxt.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>	<i>Stenram</i>	<i>Finbuggen</i>	<i>Försänkt och förgylld</i>

KULTURGRAVAR

31TER 00241

Kvarter Terrassen, grav 241, 31TER 00241

Monumental familjegrav i granit. Stående sten sammanfogad med ramen. Stenen har raka former med snedställd inskriptionsyta. Ramen har sex stycken pollare med pyramidformat avslut. Ramen har grusfyllning.

J.S. Högberg 1871-1962, Hustrun Ida 1870-1934, dottern Gurlö Minerva 1896-1915, Alida Heimer 1875-1945, Kerstin Hagel 1909-1984

Kulturhistorisk status:

Gediget hantverk, monumental familjegrav i ett ålderdomligt kvarter. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Gravvården är i gott skick, ingen åtgärd för närvarande. Ifyllning av inskriptionerna.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit	Stenram	Finbuggen	Försänkt och svartmålad

31TER 00242

Kvarter Terrassen, grav 242, 31TER 00242

Låg, liggande sten med rundbågigt avslut, sammanfogad med ramen som har rusticerade sidor och avslutas i två pollare. Ramen har grusfyllning. Stenen är slipad på framsidan och har rusticerade sidor och baksida.

Aug. Svenssons Familjegrav

Kulturhistorisk status:

Gravvården är gediget utförd med en ovanlig form på ramen, tidstypiskt utförande. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick en del påväxt av lava och alger.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
Granit	Stenram	Finbuggen och grovbuggen	Försänkt

KULTURGRAVAR

3100W 00300

Kvarter W, grav 300, 3100W 00300

Bastant stående sten i granit, mycket dekorationer i form av kors, palmlöv och utsirad kolonn. Stenen är rektangulär i sin form och har rakt avslut. Övre delen är rusticerad, inskriptionsytan är slipad.

Tillskärare Gustaf Lindqvist 1881-1927 Hans maka Ester 1885-1927

Kulturhistorisk status:

Stenen har en speciell utformning med flera arkitektoniska element. Yrkestiteln är av socialhistoriskt intresse. Kv. W utgör ett något splittrat kvarter och det är positivt om äldre stenar bevaras för att karaktären inte ska bli mer splittrad. Grav viktig för kulturmiljön.

Skick och åtgärdsbehov:

Stenen är i gott skick, viss algpåväxt, varsam rengöring framöver.

Material	Omgärdning	Ytbearbetning	Text-/dekorbearbetning
<i>Granit</i>		<i>Finbuggen och finslipad</i>	<i>Förhöjd</i>

RIKTLINJER

KYRKOGÅRDENS KULTUR- HISTORISKA VÄRDEN

Kyrkogårdsanläggningskonst

Kyrkogården med dess olika utvidgningar visar tydligt prov på stilar och traditioner inom grav- och kyrkogårdsutformning som Sverige har haft från sent 1800-tal fram till 2000-talets första årtionde. Kyrkogårdens stora utvidgningar har möjliggjort att ett stort spektra av gravvårdstyper och flera former av kyrkogårdsanläggningsideal finns bevarade. Utvidgningarnas omfattning har också bidragit till att dessa ideal så tydligt går att avläsa. Skiftningar och ideal går att avläsa i enskilda gravvårdstyper såväl som i de byggnader som uppförts inom kyrkogården. Västra kyrkogården uppvisar en tydlig kontinuitet vad gäller kyrkogårdarnas utveckling under 120 år, en kontinuitet som är av stort kulturhistoriskt värde.

Gravvårdar och byggnader

Gravvårdar och byggnader inom kyrkogården representerar också höga konstnärliga värden och är mycket viktiga för kyrkogården och kvarterens karaktär.

Yrkeskategorier

Många av de äldre gravstenarnas inskriptioner innehåller yrkeskategorier vilket speglar kyrkogårdens omgivande miljö och dess invånare under kyrkogårdens första 50 år. Yrkeskategorier speglar kyrkogårdens kontext och är av socialhistoriskt intresse.

Allmängravar

Historiskt sett har invånarna i omkringliggande bostadsområden haft låga inkomster vilket har resulterat i att antalet allmängravar har varit stort. Kyrkogården har haft störst andel allmängravar i hela Göteborgsregionen. Historien bakom allmängravar och det faktum att man fortfarande ser spår av de områden som användes för allmängravar i kyrkogårdens karaktär är av ekonomihistoriskt intresse. Detta förstärks genom de få allmängravar som finns bevarade i exempelvis kvarter 30.

Det gröna inslagets betydelse

Kyrkogårdens gröna inslag som exempelvis trädtrader, alléer och rygghäckar är mycket viktiga för kyrkogårdens uttryck och kvarterens karaktär och utgör i sig ett viktigt upplevelsevärde. De kvarvarande alléerna på gamla delen är en viktig del av kyrkogårdens kulturhistoriska värde.

Figur 093. Allmängravar, GT 1915.

Figur 094. Bok i kv. A.

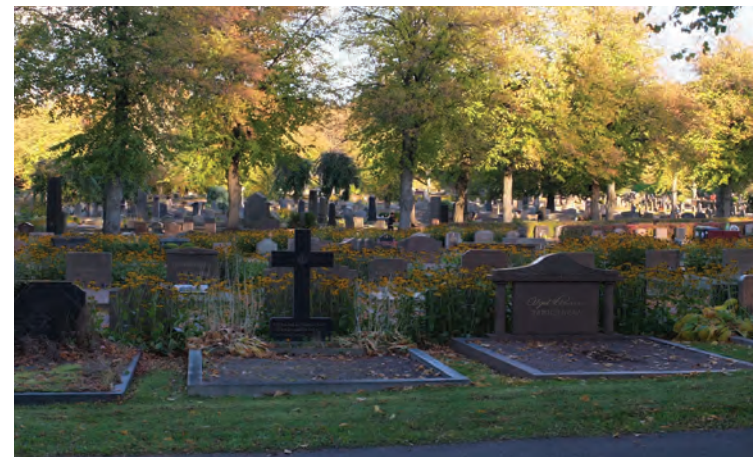
Figur 095. Fasadparti S:t
Lukas.

RIKTLINJER

GAMLA DELEN

- Högre och äldre gravstenar är viktiga för att bibehålla något av den ålderdomliga karaktär som finns bevarad inom de flesta kvarter på den gamla delen. Extra viktiga är de ursprungliga gravstenarna i de kvarter som utgjort Sanda kyrkogård 1889-1901. Kvarteren präglas idag av stor mångfald och blandning av stenar från olika tidsepoker. I dag är det fortfarande möjligt att förstå kyrkogårdens höga ålder då stora högre familjegravar finns bevarade i många av de äldre kvarteren.
- Grusade gångar bör behållas. Den gamla delen var till stor del täckt av grusytor, de grusade gångarna som återstår är en intressant lämning från denna tid.
- Träkors bör bevaras. Träkors är en ovanligt förekommande gravvårdstyp, i vissa fall kan de utgöra gamla allmängravarna och är av stort kulturhistoriskt intresse.
- Sedumtäckta gravar bör bevaras. Sedumgravar var förr en vanlig utformning då omgivande ytor oftast täcktes av grus. I dag är gravtypen inte vanligt förekommande och bör bevaras.

- Omgärdande buxbomshäckar bör så långt det är möjligt bevaras. Buxbom var vanliga, mindre kostsamma, alternativ till stenramar. Numera är de krävande att förvalta och har av den anledningen gjort dem ovanligt förekommande. Buxbom har också börjat angripas av svamp vilket också påverkat beståndet.
- Omgärdande staket i smide eller gjutjärn ska bevaras. Många smides- och gjutjärnsstaket har avlägsnats under årens lopp. De få som finns bevarade är mycket viktiga för kvarterens karaktär och har höga konstnärliga värden.
- Rygghäckar av idegran eller thuja bör bevaras och kan återplanteras. Rygghäckar som är vintergröna är karaktärsskapande för de enskilda kvarteren.

Figur 096. Rygghäckar av perenner i kv. 25 i bakgrunden en äldre lindallé.

Figur 097. Tidigare fanns många rygghäckar med thuja i kv. S. De flesta är nu borttagna. Bild från 2003.

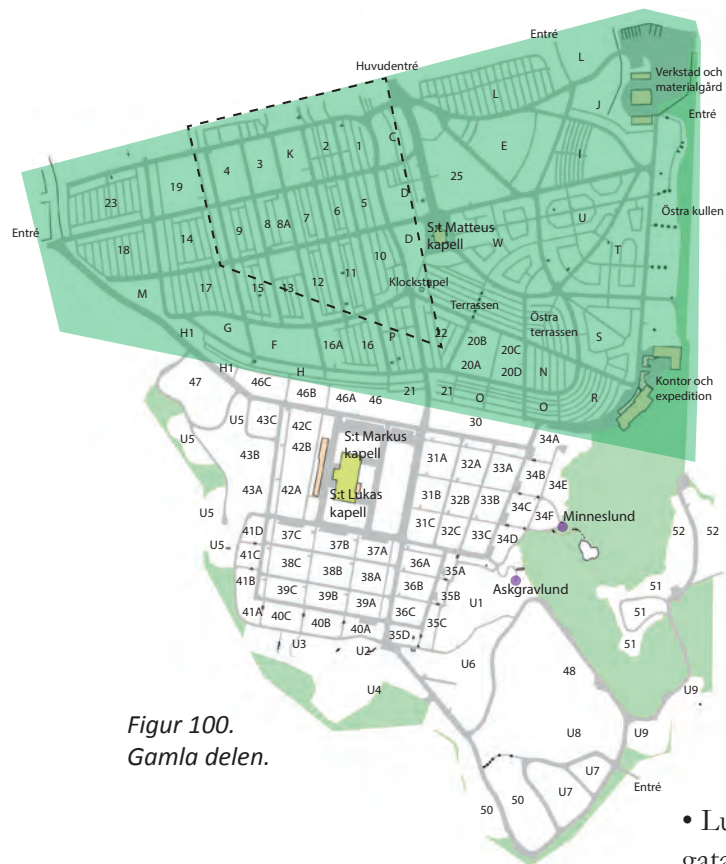
Figur 098. Huvudentrén till gamla delen är anlagd 1901, med dubbla grindstolpar.

Figur 099. Klockstapeln är karaktärsskapande för kyrkogården och förtydligar höjdskilnaderna i terrängen.

- Händelsen kring gravsättningen av de bortåt 1700 koleraoffren man hittade vid anläggandet av Övre Husargatan är historiskt intressant. Platsen och händelsen kan förslagsvis uppmärksammas med en informationsskylt, i kvarter D.

- Den höga förekomsten av allmängravar och historiken kring gravtypen är av historiskt intresse. Gravtypen präglar fortfarande kyrkogårdens karaktär. Upplysning kring allmängravar ger kunskap och ökar också möjligheten till avläsning av kyrkogårdens nuvarande karaktär.

Figur 100. Gamla delen.

- Den tidigare höga förekomsten av gran är ett karaktärsdrag som näst intill har försvunnit. Ur ett kulturhistoriskt perspektiv är det intressant om något av detta karaktärsdrag kan återställas.
- Planformen för hela gamla delen är viktigt och är, i stort sätt, i samma utformning som vid utvidgningen 1901. Planformen och kvarterens indelning ska bevaras.
- Alléerna (ofta planterade i förband) och trädrader i varierande ålder är mycket viktiga för kyrkogårdens karaktär, dessa ska så långt det är möjligt bevaras, detta gäller främst de äldre träden vilket förtydligar kvarterens höga ålder.

Figur 101. Väg mellan kv. C och kv. I. Ramar in den äldsta delen av kyrkogården vars organiska form är mycket viktig för den då tidstypiska karaktären.

- Luckor finns i vegetationen mot Fridhems-gatan, främst mot delar av kvarter A och 24. Återplantering av träd längs muren är positivt ur kulturmiljösynpunkt.
- Muren som ramar in kyrkogården i norr samt entrégrunden med stolpar härstammar från utvidgningen 1901 och ska bevaras för framtiden. Muren behöver ses över.
- Skylt vid likkällaren kan sättas upp för att informera om det tidigare kapellet som funnits på dess plats.
- Den kulturhistoriska karaktären främjas av att gräsbevuxna gångar återställs som grusade gångar.

RIKTLINJER

KVARTER F

- De höga rygghäckarna av thuja är starkt karaktäriserande och bör bevaras
- På grund av rygghäckarnas höjd är kvarteret inte lika känsligt mot förändringar vad gäller stenarnas utformning. Det är dock positivt ur kulturmiljösynpunkt om stenarna inte är högre än häckarna.
- I andra kvarter där gångar med grus eller asfalt har ersatts med gräs är det lätt att kvarteren tappar lite av sin struktur och det blir svårare att orientera sig. Eftersom rygghäckarna här är så dominerande och det gröna underlaget bidrar till att skapa gröna rum inne i kvarteret.
- Gångar kan återställas.

Figur 102.

Figur 103. De karaktäristiska rygghäckarna ska bevaras. Avsaknaden av gångar i kvarteret blir inte lika påtaglig.

RIKTLINJER

KVARTER M

- Kvarteret präglas starkt av närheten till skogspartiet i sydväst. Denna karaktär förstärks med raden av granar som står kvar i kvarterets södra gräns. Granarna är viktiga för kvarterets karaktär och bör bevaras eller vid behov ersättas.
- Kvarteret har ett par gravar med äldre nu ovanliga utformningar såsom buxbomsinramning och seduminramning med sandfyllning. Vid återlämning bör dessa övervägas som kulturgravar eller som viktigt inslag för kulturmiljön på platsen.
- Då äldre gravar återlämnas och de inte skyddas enligt ovan är det lämpligt att arbeta för ett återanvändande av ram och sten.
- Rygghäckarna är borttagna och det är positivt om de ersätts. Kvarteret är litet och avsaknaden av rygghäckarna är inte lika påtaglig som i ett större kvarter.

Figur 104. Kvarteret inramas i sydväst av en rad av granar, en inramning som harmonierar bra med skogspartiet i bakgrunden.

Figur 106. Grav med seduminramning och sandfyllning, gravtypen är ovanlig och speglar en äldre tradition.

Figur 105.

Figur 107. Kvarteret har många äldre gravar endast ett fåtal är högresta stenar.

RIKTLINJER

KVARTER 1 OCH 2

- Gjutjärnsstaket på äldre grav bör bevaras, återlämnas graven bör graven övervägas som kulturgrav.
- Gångarna inom kvarteren bör bevaras och ej ersättas med gräs, gångarna är viktiga för karaktären och för möjligheten till orientering i kvarteret.
- När det blir aktuellt att byta ut befintliga rygghäckar av perenner bör dessa bytas ut mot någon tätare och vintergrön växt såsom thuja eller idegran. Denna åtgärd är extra viktig vid de yttre gravraderna som ramar in kvarteren.
- Det är viktigt att bevara en andel av de högresta stenarna som kulturgravar eller som grav av betydelse för kulturmiljön.
- Då äldre gravar återlämnas och de inte skyddas enligt ovan är det lämpligt att arbeta för ett återanvändande av ram och sten.

Figur 108. Grav med gjutjärnsstaket, staketen är ovanliga för kyrkogården och ska bevaras. Kv. 2.

Figur 109 Sedumtäckt kulle med kalkstenshäll. Sällsynt, kv 2.

figur 110. Låga rygghäckar av hosta ger kvarteren annan karaktär, än de stramare häckarna av thuja eller idegran.

Figur 111. Äldre gravstenar är ett vanligt inslag i kv. 1 och 2 som båda är ursprungliga kvarter. Dessa bör bevaras eller återanvändas.

RIKTLINJER

KVARTER 8

- De yngre urngravarna enhetligt anlagda med liknande gravvårdar och formklippt buxbom är starkt karaktärsskapande. Utförandet är tidstypiskt och formmässigt modernistiskt. Urngravs-delen är ett tydligt tecken på förnygring inom den äldre delen av kyrkogården. Med dess formmässigt tidstypiska utförande är denna del kulturhistoriskt intressant och bör bevaras.

- Gångarna inom kvarteren bör bevaras och ej ersättas med gräs, gångarna är viktiga för karaktären och för möjligheten till orientering i kvarteret.

- Det är viktigt att bevara en andel av de äldre stenarna som kulturgravar eller som grav av betydelse för kulturmiljön. Kvarteret är ursprungligt vilket är kulturhistoriskt värdefullt.

- Då äldre gravar återlämnas och de inte skyddas enligt ovan är det lämpligt att arbeta för ett återanvändande av ram och sten.

- Informationsskylt om kvarterets allmängravar bör sättas upp.

Figur 1 | 2. De förnämsta gravarna anlades oftast i kvarterets kanter. Det är önskvärt att äldre högresta stenar bevaras i de ursprungliga kvarteren.

Figur 1 | 3. Buxbomshäckar kring gravar är numera ovanligt, på Västra kyrkogården finns flera.

Figur 1 | 4. Kvarterets del med urngravar har en modern framtoning. Urngravarna speglar också område för gamla allmängravar.

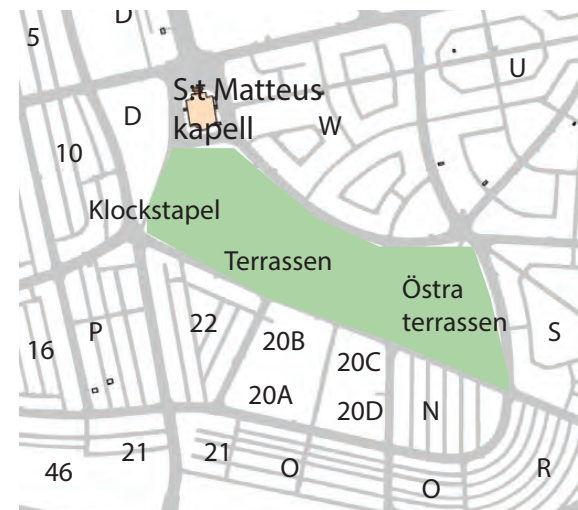
RIKTLINJER

TERRASSEN OCH ÖSTRA TERRASSEN

- Gångarna i kvarteret ska bevaras
- Skyvmmande grönska bör undervikas
- Gravarna är vända åt samma riktning, återupplåtna gravar ska anläggas enligt detta mönster.
- Andelen äldre gravar är stort vilket bidrar till att återupplåtelse av gravplatser kan genomföras, i viss utsträckning, utan att den kulturhistoriska karaktären påverkas negativt.
- Många av gravvårdarna är av mycket hög kvalitet och bör vid ett återlämnande företrädesvis återanvändas som återgångsgrav.
- Återlämnade gravar ska prövas som kulturgravar.

Figur 115. Det är viktigt att skyvmmande grönska inte upp-kommer så att kvarterets typografi förblir synlig.

Figur 116.

Figur 117. Högresta familjegravar är vanliga i detta kvarter.

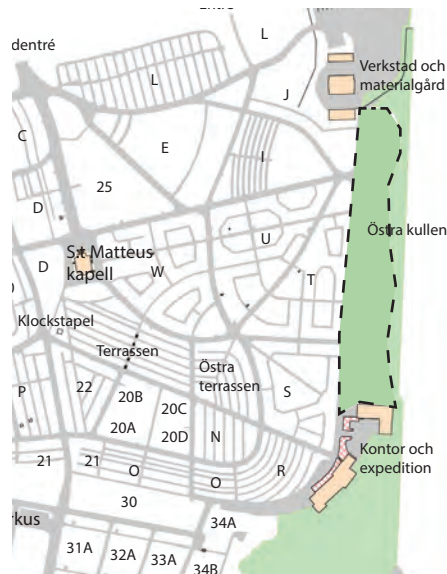
RIKTLINJER

ÖSTRA KULLEN

- Gravmonumenten i kvarterets norra del är utförda i hög kvalitet och är förknippade med ett visst konstnärligt värde. Ett återlämnande av gravar i denna del av kvarteret kan innebära att graven ska sparas som kulturgrav.

- Det gröna inslaget är av skiftande karaktär inom kvarteret. Inslagen av ek och gran är mycket viktig för karaktären i den norra delen av kvarteret och bör bevaras.

- Vid återlämnande av gravar i kvarterets södra del bör låga gravvårdar vara gällande. Stenram och gravvård återanvänds företrädesvis.

Figur 118.

Figur 119. Trädrad av gran kantar delar av kvarterets västra del.

Figur 120. Gravmonumenten i kvarterets norra del är anlagda i en ekbevuxen slänt. Flera av gravanläggningarna är kulturhistoriskt värdefulla.

Figur 121. Enhetligt låga stenar finns i kvarterets södra del, det är viktigt att detta karaktärsdrag bevaras.

RIKTLINJER

NYA DELEN

Kvarteren i den nya delen har tydliga och avskildbara karaktärer vilket gör dem extra känsliga för förändringar. De kvaliteter som de olika kvarterens utformning medför skapas bland annat genom enhetlighet som då lätt störs av nya inslag av gravstenar i avvikande höjder, former och material. Från skillnad till den gamla delen som präglas av stor variation och gravvårdar från många olika tidsepoker. I dessa kvarter innebär en ny sten med modernt utförande inte lika stor inverkan på kvarterets övriga karaktär.

- Murar av olika slag är mycket viktiga för den nya delens karaktär och bör bevaras.
- Formgivna slänter bör bevaras som en viktig del i kyrkogårdens karaktär
- Kvarterens olika karaktärer bör bevaras då karaktärsskillnaderna utgör en viktig del i den nya delens kulturhistoriska värde.
- Ett fåtal allmängravar finns bevarade i kvarter 30, de är av stort kulturhistoriskt värde och ska bevaras som kulturgravar.

Figur 122. S:t Lukas och S:t Markus kapell är starkt dominerande inslag på kyrkogårdens nya del. Den stora gräsytan framför byggnaderna bidrar till byggnadernas monumentala uttryck.

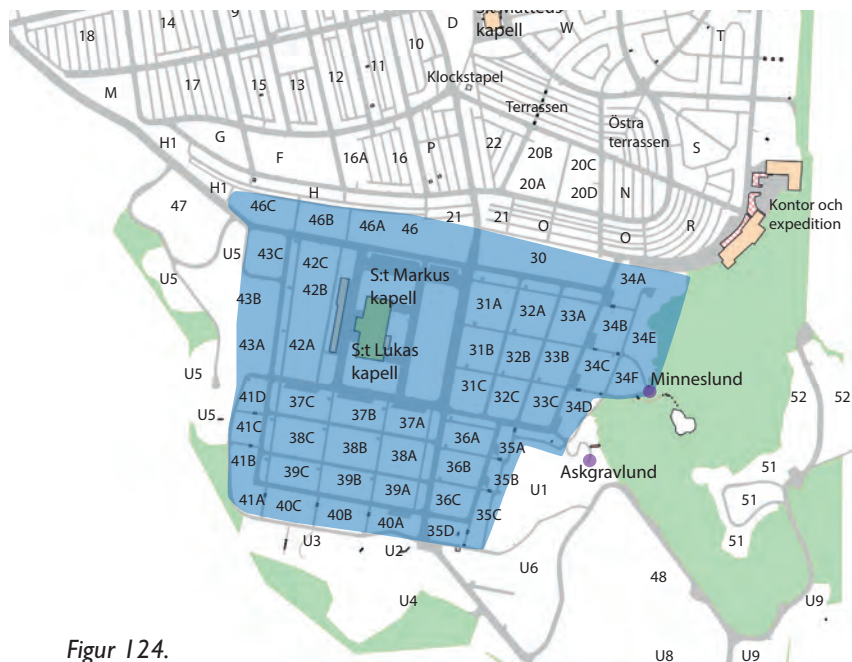
- Den nya delens planform såsom kvarterens indelning med gångar och vägar är ursprungliga och tidstypiska och ska bevaras.
- Trädtrader, häckar och rygghäckar är viktig inslag i den nya delens karaktär. De gröna inslagen förstärker i vissa fall den nya delens modernistiska formspråk vilket är positivt ur kulturhistorisk synvinkel.
- Rygghäckar bör bevaras. Vintergröna och klippta rygghäckar är starkt karaktärsskapande för de enskilda kvarteren.
- Den höga förekomsten av allmängravar och historiken kring gravtypen är av historiskt intresse. Upplysning kring allmängravar ger kunskap och ökar också möjligheten till avläsning av kyrkogårdens nuvarande karaktär.

Figur 123. Modernistiska gravvårdar i kv 33 B.

Figur 125. Minneslund anlagd i ett naturskönt område.

Figur 124.

Figur 126. Murar av olika slag är mycket viktiga för den nya delens karaktär och ska bevaras.

RIKTLINJER

KVARTER 31-33 A-C

- Gravvårdarnas utformning i kv 33 B är enhetlig och ursprunglig. Sammantaget bildar gravvårdar, omgärdande murar och vallar en starkt modernistisk prägel viktig att bevara. Gravar i detta kvarter återupplåtes ej. Återlämnade gravar med gravvård blir kulturgravar.

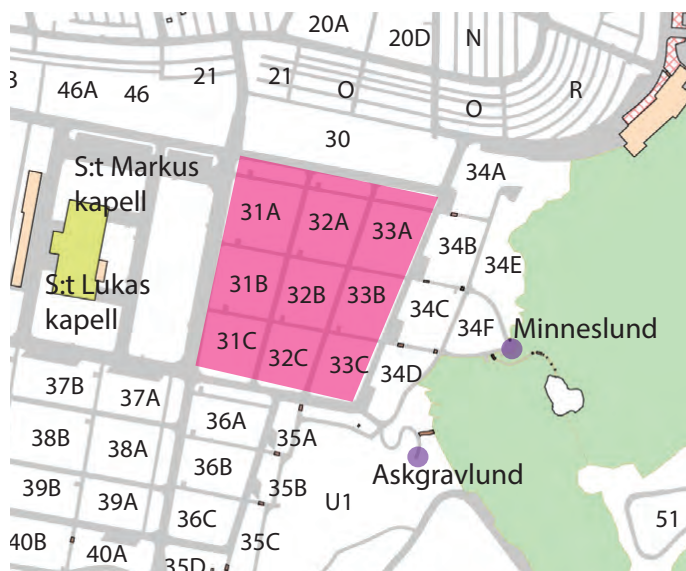
- Murar och vallar ska bevaras.
- Nya gravvårdar i övriga kvarter i delområdet bör i sitt utförande vara låga stående stenar, utan stenram.

Figur 127. Gravvårdarna i kv. 33 B är mycket enhetliga och är starkt präglade av det modernistiska formspråket. Kvarteret är välbevarat och återlämnade gravar blir kulturgravar.

Figur 129. Mellan kvartererna i delområdet är slänter skapade. Detta ger området en ruinkaraktär. Slänterna och ramarna är mycket viktiga för karaktären och ska bevaras.

Figur 128.

Figur 130. Murar av kalksten ramar in kvartererna och skapar också fin inramning för miljöstationerna.

Figur 131. Kvarterens plana form bidrar till att minneslunden alltså är synlig från stora delar av den nya delen av kyrkogården.

Figur 132. Grusfyllda stenramar är det vanligaste inslaget i delområdet. Inskriptionsplattan ligger i gruset. Gravvårdstypen finns även i mindre utförande, då som urngrav.

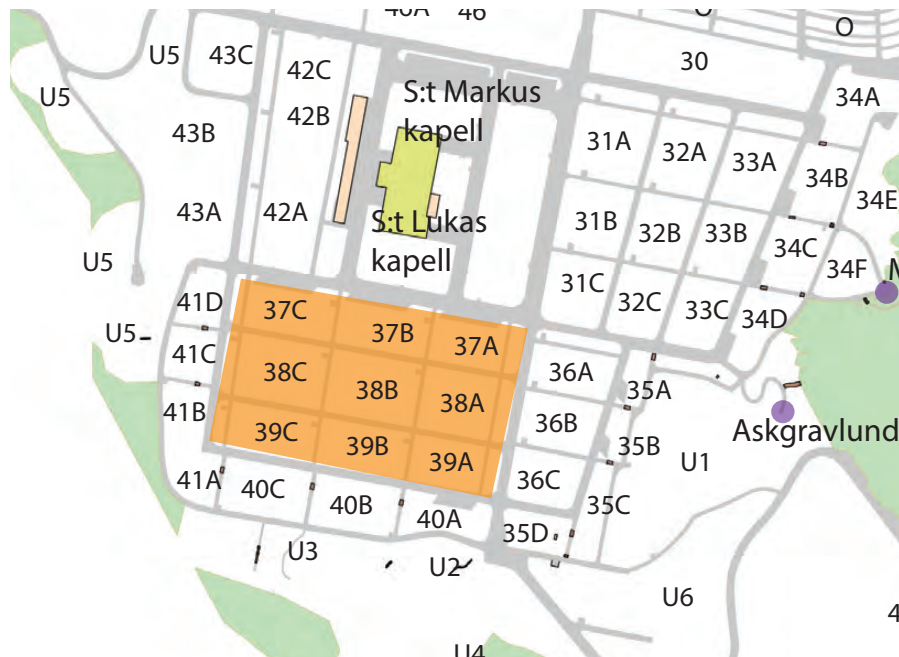

Figur 133.

RIKTLINJER

KV 34 A-F

- Gravar i detta delområde bör ej återupplåtas. Det är viktigt att gravvårdarna fortfarande är i hållformat så att inga stående stenar uppkommer i delområdet.
- Delområdets höga läge bildar en terrass, kvarterens plana form framträder mer på så sätt och blir extra viktig.
- Kvarteren ligger framför minneslunden. Kvarterens plana karaktär är viktig att bevara så att minneslunden även fortsättningsvis förblir synlig.
- Samtidigt som gravvårdarna till synes är enhetliga finns ett antal karaktärsmissiga skillnader både vad gäller storlek och utförande. Detta ger kvarteren en samstämmig utformning samtidigt som variation finns. Detta gör kvarteren extra känsliga för förändringar.

Figur 134.

figur 135. I bakgrunden syns rygghäckarna och träden av oxel.

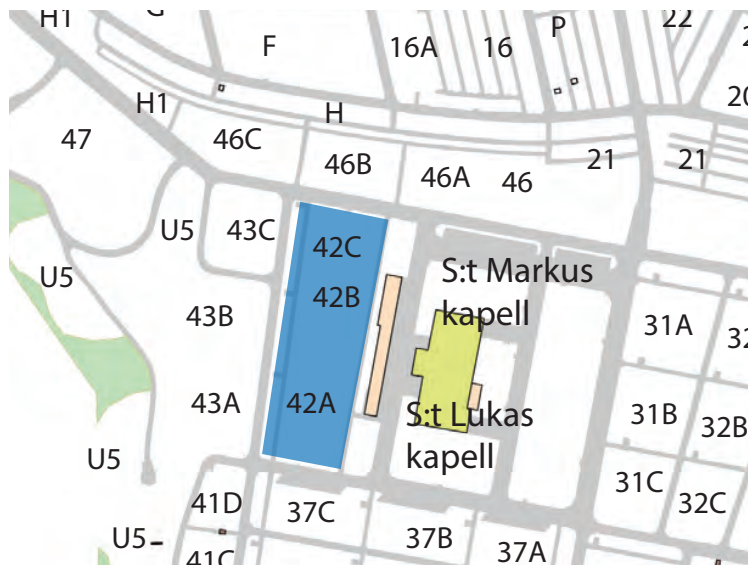
RIKTLINJER

KVARTER 37-39 A-C

- Nya gravstenar bör vara låga och stående.
- Omgärdande häckar är viktiga för kvarterets karaktär, dessa ska bevaras eller återplanteras.
- Oxel är ett tydligt inslag både som rygghäck och som träd, det är bra om de kan bevaras så länge som möjligt.

Figur 136. Kvarterens södra del gränsar mot kv. 40 A-C som har en helt annan karaktär.

Figur 137.

Figur 138. Formklippta rygghäckar av idegran, kvarterens viktigaste karaktärsdrag.

RIKTLINJER

KVARTER 42 A-C

- Nya gravstenar bör vara låga och stående.
- Rygghäckarna av idegran är viktiga för kvarterets karaktär, dessa ska bevaras eller återplanteras.
- Den formklippta häckarna bidrar till det strama och enhetliga uttrycket detta är viktigt i förhållande till de närliggande funktionalistiska byggnaderna såsom Lukas och Markus kapell.

Figur 139. Låga stående stenar bör vara vägledande då nya gravvårdar sätts upp i kvarteren. Rygghäckarna harmonierar fint med intilliggande bebyggelse.

